

Míután az ellenzéki erők megállapodtak a békés átmenet forгатókönyvében, 1990 márciusára kitűzték a pártállam bukása utáni első szabad választásokat. Erre a pillanatra 43 évet kellett várni, hiszen utoljára 1947-ben választhatott az ország népe több párt közül. Az 1947-es ún. kékcédulás választás azonban nem erről, hanem a kommunisták nyilvánvaló csalásáról volt híres. Az ezt követő bő négy évtizedben a választópolgárok kizárólag az ún. Hazafias Népfront jelöltjeire adhatták le a voksukat, akiknek személyét az állampárt vezetősége maga határozta meg. 1990 elején – miután a pártállam szinte minden támogatottságát elvesztette Magyarországon – a választási küzdelem nem az egykori állampárt utódpartja és az új ellenzéki pártok, hanem az utóbbiak között bontakozott ki.

Az ellenzéki pártok közötti törésvonalak már az Ellenzéki Kerekasztal tárgyalásain nyilvánvalók lettek: a tárgyalások során a két legnagyobb ellenzéki erő a köztársasági elnök választásának kérdését tekintve konfliktusba került egymással. A Magyar Demokrata Fórum (MDF) és a Magyar Szocialista Párt (MSZP) tartotta magát a Nemzeti Kerekasztal tárgyalásain született megállapodáshoz, amely szerint a köztársasági elnököt még a parlamenti választások előtt, közvetlenül kell megválasztani – a pozícióra így nagy eséllyel pályázhatott a népszerű reformkommunista politikus, Pozsgay Imre. Ezt elkerülendő a Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ) a Fiala Demokraták Szövetségével (FIDESZ) nem írta alá a megállapodást, azt az álláspontot képviselve, hogy a köztársasági elnököt az új országgyűlésnek kell megválasztania.

Az SZDSZ és a FIDESZ népszavazást követelt e kérdésben, amelyhez további három kérdést csatolt a Munkásőrség felosztatásáról, a pártvagyonról való elszámoltatásról, és a pártszervek munkahelyekről való kivonulásáról, arra biztatva a szavazókat, hogy valamennyi kérdésre igennel szavazzanak. „Aki otthon

..... marad, a múltra szavaz” – hirdették plakátjaikon. Az ún. négyigenes népszavazás
..... végeredménye az utóbbi három kérdés esetében elsőprő arányban támogatta az
..... állampárt maradványainak felszámolását, míg a köztársasági elnök
..... megválasztásának kérdésében – bár rendkívül szoros eredmény alakult ki –
..... ugyancsak az igenek győztek. Így a köztársasági elnök megválasztására az
..... országgyűlési választások után került sor.
.....
.....
.....
.....
.....

Az országgyűlési választásokat az 1989 októberében kihirdetett, az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény alapján bonyolították le. Az ebben kidolgozott választási rendszer – amely vegyes, arányosságra törekvő többségi szisztémának tekinthető – európai szinten is a legkomplikáltabbak közé tartozott. A törvény értelmében a parlamentbe 386 képviselő kerülhetett, melyek közül 176-ot egyéni választókerületekben választottak meg. A fennmaradó 210 helyet a területi (megyei és fővárosi), illetve az országos listáról bekerülve lehetett betölteni. Minden állampolgárnak két szavazata volt tehát, amelyek közül az egyiket az egyéni képviselőjelöltre, a másikat pedig a pártlistára adhatta le.

Abban az esetben, ha az első fordulóban a jelöltek közül egyik sem ért el 50%-nál jobb eredményt (ami kettőnél több induló esetén valószínűsíthető volt), az egyéni kerületekben kétfordulós választásokra került sor. A második fordulóban a legtöbb szavazatot kapott jelöltből lehetett országgyűlési képviselő, amihez ezúttal már nem kellett megszerezni a szavazatok legalább felét. Ahhoz, hogy valaki indulhasson az egyéni képviselőválasztáson, legalább 750 ún. kopogtatócédulát, azaz választópolgári ajánlószelvényt kellett összegyűjtenie. Választásra az a magyar állampolgár volt jogosult, aki betöltötte a 18. életévét, s a választhatóságnak is ez volt a feltétele. A pártok közül azok kerülhettek be a parlamentbe, amelyek a listás szavazatok legalább 4%-át elnyerték. Ez a választási rendszer – néhány apróbb módosítással (pl. a pártok bekerülési küszöbhatárának 5%-ra való emelésével) – egészen 2014-ig érvényben volt.

I990 tavaszán az ország népe számára szokatlan választási küzdelem bontakozott ki. A választásokon 65 bejegyzett szervezet indult, ezek közül 39 élt a sajtó, a televízió és a rádió által nyújtott nyilvánosság, a kampány lehetőségével. Végül 28-nak sikerült legalább 750 kopogtatócédulát összegyűjtenie, országos pártlistát azonban csupán 12 párt tudott állítani. A választások során induló 12 párt közül 6-nak (az MDF-en, az SZDSZ-en, a FIDESZ-en és az MSZP-en kívül a Független Kisgazdapártnak valamint a Kereszténydemokrata Néppártnak) sikerült átlépnie a 4%-os bekerülési küszöböt.

Az 1990. március 25-én lebonyolított választást végül az MDF nyerte meg, amely Antall József vezetésével koalíciós kormányt alakított a Független Kisgazdapárttal (FKGP) és a Kereszténydemokrata Néppárttal (KDNP). A kormányzat ellenzékét az SZDSZ, a FIDESZ és az MSZP alkotta. Az MDF és az SZDSZ közötti paktum értelmében – az ún. kétharmados többséget igénylő törvények számának csökkenéséért cserébe – az SZDSZ adta a köztársasági elnököt: az 1956-os forradalom után életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt Göncz Árpád író, műfordító 10 éven keresztül töltötte be ezt a tisztséget. A parlament elnöke az MDF által támogatott Szabad György lett. Az MSZP, amely az egykori kormánypárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) utódpártja volt, a szavazatok alig 8%-át szerezte meg. A választás eredményeképpen a parlamentbe 96%-ban új képviselők kerültek, s a törvényhozás is teljesen

megújult. Az 1990 őszen sorra kerülő önkormányzati választások után a régi, még 1950-ben kialakított tanácsrendszer helyett helyi önkormányzatok jöttek létre.

A rendszerváltásnak köszönhetően a szocialista tervgazdaságot szociális piacgazdaság váltotta fel. Ez utóbbi értelmében a gazdasági folyamatokat alapvetően a piaci körülmények határozták meg, s azokba az állam csak a társadalmi különbségek tompítása érdekében avatkozhatott be. A piacgazdaságba vezető átmenet nem volt zökkenőmentes, hiszen – a gazdasági szerkezetváltás és a keleti piacok összeomlása miatt – rendkívül komoly gazdasági visszaeséssel és jelentős mértékű munkanélküliséggel kellett megküzdeni. A nemzeti jövedelem visszaesése a szovjet blokkba tartozó országok piacvesztésével függött össze, hiszen a nemzetközi szinten korszerűtlennek számító termékeire nehezen akadt a nyugati piacokon vevő. Ráadásul a hazai tőke is elégtelennek bizonyult a gazdasági növekedéshez, amit – a szomszédos országokhoz hasonlóan – külföldi működőtőke bevonásával kellett orvosolni. A vasfüggöny lebontása a külkapcsolatok területén is orientációváltást hozott: mindenekelőtt azokkal a nyugati országokkal – Ausztriával és Németországgal – élénkültek a gazdasági kapcsolatok, ahonnan a külföldi tőke jelentősebb része érkezett. Ezzel párhuzamosan az átmenet során rendre tönkrementek az elavult termékeket gyártó, elsősorban a nehézipari ágazathoz tartozó vállalatok, ami jelentős munkanélküliséghez vezetett. A mezőgazdasági termelésben a családi gazdaságok kerültek előtérbe, felváltva a működésképtelen szocialista szövetkezeti gazdálkodást. Az ipar és a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya jelentősen csökkent a szolgáltatási szektor javára. A rendszerváltás során lezajlott az állami vagyon privatizációja, azaz magántulajdonba való helyezése is, amellyel az államadósság jelentős csökkentését kívánta elérni az új kormányzat. A privatizációval kapcsolatos visszaélések azonban nagyban csökkentették a remélt bevételeket. A rendszerváltás kezdetben jelentősen növelte a legszegényebb és leggazdagabb (főként vállalkozásokból élő) rétegek életviszonyai közötti különbségeket, s a gazdasági fejlettséget illetően jelentős differencia alakult ki az ország keleti és nyugati fele között.

Az 1990-es évek közepére azonban az átmenet sikeresen lezajlott és működőképpé váltak a piacgazdaság intézményei. A drámai szintet öltő munkanélküliség 1994-től fogva évről évre csökkent, s hamarosan 10% alá került. A feldolgozóipar, valamint a szolgáltatási szektor megerősödése – ez utóbbi 1992-től a munkavállalóknak már több mint 50%-át szippantotta fel – a munkaerőpiacon is jelentős változásokat hozott: a munkavállalók szakképzettsége, nyelvtudása, fejlődőképesége került előtérbe. Nőtt az export, a termelékenység, s a külföldi tőke beáramlása, a költségvetési hiány kezelhető mértéket öltött. 1996-ban a forint konvertibilissé – vagyis a nemzetközi pénzpiacra bármely valutára átválthatóvá – vált, ami azt jelentette, hogy a magyar gazdaság stabilizálódott s lezajlott a nyugati és globális piacokba történő integrációja.

Írta: Szepesi Gábor

References:

Források:

- A magyarok krónikája, szerk. Glatz Ferenc, Helikon, Budapest, 2006.
Magyarország története 1918-1990, szerk. Pölöskey Ferenc – Gergely Jenő – Izsák Lajos, Korona, Budapest, 1995.
Dupcsik Csaba – Repárszky Ildikó – Ujvári Pál, Befejezetlen múlt 6. A globális világ felé. 1930-, Műszaki Kiadó, Budapest.
Herber Attila – Martos Ida – Moss László – Tisza László, Történelem 6. 1914-től 1990-ig. Reáltanoda Alapítvány, Budapest, 2000.
Romsics Ignác, Magyarország története a XX. században, Osiris, Budapest, 2010.
Szárny Miklós – Kaposi József, Történelem IV., Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005.

